Ч. 270 (13.815). Львів, вівторок 9. жовтня 1934. Pocztowa opłatę opłacono ryczałtem. Рік LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і захорд. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Інавґурація академічного року

у Богословській Академії.

Львів, 8. жовтня 1934.

Інавґурація нового академічного року у Греко-Кат. Богословській Академії у Львові відбулася звні дуже святочно. Розпочалася вона архиерейською Службою Божою в церкві св. Духа, яку відправив Преосв. Будка в численній асисті. Співав хор питомців, що закінчив богослуження многоліттями і молитвою „Боже", вислухай благання". Церква була переповнена.

Після того учасники перейшли до гарно прибраної авлі, де відбулася друга частина свята. Започаткував її добре вишколений хор питомців, що відспівав новий твір Б. Кудрика: „Хваліть імя Господа" (пс. 112).

З черги о. ректор д-р Й. Сліпий зложив звернне звідомлення з праці Богословської Академії за минулі два роки. З того звідомлення ми довідалися, що Академія розвивається з року на рік краще і здобуває собі щораз більше признання і в краю і за кордоном. Академія має добірний професорський склад, цінну підручну бібліотеку (крім великої бібліотеки Дух. Семинарії й окремої бібліотеки Богословського Наук. Т-ва), власний, незвичайно цінний музей, що зростає постійно і т. д. Професори Академії видали в мин. році 5 томів нових наукових праць. Найкращим доказом зросту й розбудови Академії є постійний зріст її слухачів. Бо коли в акад. році 1928-29 було в Академії 177 слухачів, то вже в 1931-32 році було всіх слухачів 291. В мин. акад. році 1933-34 мала Академія 319 слухачів, які походять з 7 Епархій. На удержання Академії складається дотація, визначена Митрополитом та оплати слухачів.

Після звідомлення о. ректора виголосив ще о. проф. д-р Василь Лаба виклад на тему: „Св. Теодор Студит — реформатор чернечого життя".

На закінчення відспівав хор питомців гимн молитву „Боже Великий", після чого світські учасники, між якими були найвизначніші представники українських центральних установ, Парляментарної Репрезентації, преси і т. д., перейшли до музейних кімнат, де під фаховим проводом д-ра М. Драгана оглянули всі важніші музейні експонати.

І-ий Фестіваль українських трубних орхестр.

В неділю, 7-го жовтня відбувся заходами Т-ва „Воля" у Львові перший Фестіваль українських трубних орхестр на площі „Сокола-Батька". Фестіваль почався перед год. 2-ою пополудні.

Взяли в ньому участь такі орхестри: 1) орхестра читальні „Просвіти" з Миколаїва над Дн.; 2) орхестра чит. „Просвіти" зі села Немирова; 3) орх. чит. „Просвіти" з Мостів Великих; 4) орх. чит. „Просвіти" зі села Чижикова; 5) орх. чит. „Просвіти" з Винник; 6) орх. чит. „Просвіти" з Лисинич; 7) орхестра Т-ва „Воля" у Львові.

Організатори фестівалю подбали про те, щоби зорганізувати оцінюючу комісію, себто жюрі для оцінки продукцій орхестр, що брали участь у фестівалю. До цієї комісії належали д-р Ст. Людкевич, дир. Вол. Барвінський, інж. Я. Вінцковський, д-р Михайло Волошин, д-р Ст. Федак і д-р О. Барвіяк. Комісія мала окреме місце на площі, з якого прислухувалася продукціям. Під кінець фестівалю представник тієї комісії д-р Мих. Волошин проголосив усім учасникам фестівалю і всім присутнім на цих мистецьких змаганнях, що в праці всіх орхестр помітний поважний поступ. Від комісії подякував орхестрам за продукції, що зложились на програму фестівалю. Накінець заявив, що подрібну оцінку всіх точок програми та її виконавців жюрі опублікує в найближчому часі на сторінках нашої щоденної преси.

Публики на цьому рідкому святі було коло тисячки. На загал зробило це свято на всіх присутніх якнайкраще враження.

Не вдасться воскресити розбройного Лазаря.

Мусоліні про мир і війну.

РИМ. ПАТ. На закінчення 3-денного побуту в Мілані Мусоліні перед тисячами народу виголосив промову, яку трансмітували через радіо. Сказав, що корпоративний устрій це одинокий вихід із господарської скрути. З Югославією не прийде до зближення, поки не припиняться дразливі полеміки. Італія не допустить, щоби Австрія втратила незалежність, та це не значить, начеб Італія хотіла мати протекторат над Австрією. Взаємини з Францією поліпшуються, до певного зближення прийде з кінцем жовтня або з початком листопада. Це буде велика користь для всієї Европи. Щодо розбройної конференції, то Гендерсон упертий анґлієць, та йому не вдасться воскресити розбройного Лазаря, придавленого гарматами та воєнними кораблями. Коли буде справжній мир, італійці замають свою зброю оливною галузкою, а як буде інакше, прикрашать свої багнети лаврами побіди. — Це речення викликало величезне одушевлення.

Польсько-японський союз?

„Фелькішер Беобахтер" твердить, що в большевицьких політичних колах вірять, що між Польщею та Японією ішли тайні переговори в справі польсько-японської співпраці. Японія хоче використати охолодження польсько-большевицьких взаємин для своєї політики, тому предложила Польщі, щоби на випадок японсько-большевицького конфлікту Польща була невтральна. „Ф. Б." вважає правдоподібним, що Японія буде старатися здобути для цієї ціли балтійські держави.

Турки острілюють французькі торпедовці.

СТАМБУЛ, ПАТ. Надбережні турецькі батерії острілювали французькі торпедовці „Кагар" і „Гіпар", які плили до Смирни після гостини, яку зложили грецькій фльоті. Командати торпедовців повідомили про подію французький уряд.

Можуть стріляти без пардону.

БАРСЕЛЬОНА, ПАТ. Рівночасно з боями в Катальонії в Мадриді були також поважні заворушення. Оголошений в усій Еспанії стан облоги позволяє воякам стріляти без пардону до революціонерів. Тому в вуличних боях згинуло багато людей. Офіціяльно подають, що ост. ночі в Мадриді було 3-х убитих, 50 ранених. Жертв рішуче було більше.

Цив. губернатор у Мадриді оголосив відозву, в якій каже, що уряд зовсім заволодів положенням у Катальонії та Астурії. До Астурії вислали 5 полків піхоти.

Уряд розвязав м. раду в Мадриді й іменував комісарську управу.

——o——

11-годинна республика.

ПРОГОЛОСИЛИ КАТАЛЬОНСЬКУ РЕПУБЛИКУ.

ЛЬОНДОН, ПАТ. Райтерова Аґенція повідомляє з Барсельони, що там проголосили катальонську республику під назвою: катальонська держава федеральної еспанської республики. Премієром Катальонії мав би стати премієр мадридського уряду Азана. Проголосили катальонську республику з бальконy палати Дженералідад. Президент Компаніс відчитав заяву, що висловлює волю катальонського уряду боронити республику та постанову зірвати з теперішнім мадридським урядом. Уряд — сказав Компаніс — проголошує вільну державу в союзі іберійських республик.

ПРОГОЛОСИЛИ БАСКІЙСЬКУ РЕСПУБЛИКУ.

У Берцео проголосили баскійську республику та вивісили червоний прапор.

ЯК ЗДАВИЛИ НЕЗАЛЕЖНУ КАТАЛЬОНІЮ.

БАРСЕЛЬОНА, ПАТ. Катальонська республика після 11 годин іствування належить до минувшини.

Після проголошення катальонської республики в Барсельоні до 23. год. був спокій, який вдержувала зорганізована міліція. Новий уряд спитався губ. Катальонії Батета, чи готов відпорядкуватися новому урядові.

Батет, з роду катальонець, застеріг собі годину для надуми. Та ще не минула година як еспанське військо, що було під його командою, приступило до облоги палати катальонського уряду. Центр. влада зараз після проголошення незалежности Катальонії приказала Батетові виступити якнайстрогіше проти сепаратизму. Прийшло до кровавого бою біля палати. Перша стріляла міліція, вірна катальонському урядові. Вона виперла відділи правильного еспанського уряду на бічні вулиці. Та заraз змобілізували все еспанське військо, 10.000 вояків під командою ген. Батета. Катальонському урядові не вдалися його старання змобілізувати 20.000 людей. Опівночі прийшло до вуличних боїв. Принагідні бесідники взивали горожан боронити волю та незалежність Катальонії. Тимчасом ген. Батет заняв цив. летовище, з якого артилерія стала острілювати урядову палату. Еспанські війська підійшли до палати не зважаючи на спротив міліції. Около 3. год. над раном еспанські війська дісталися під палату та почали справжню облогу. В год. 5. рано ген. Батет вислав до Компаніса та членів катальонського уряду ультімат, у якому під загрозою збурення палати домагався капітуляції. През. Компаніс безупину через радіо взивав катальонців видержати в боротьбі. Підчас його промови еспанські війська підпомагані артилерією пішли наступом. Компаніс знову підійшов до мікрофону та востаннє візвав катальонський нарід. Та вже було запізно. В год. 7. еспанці війшли до палати. През. Компаніса та всіх членів незалежної Катальонії арештували. Президент провізоричної катальонської республики Азана втік. Втікли й інші провідники незалежницького руху.

Про наступ і арештування катальонського уряду еспанська влада повідомила через радіо весь край.

Компаніс і члени уряду незалежної Катальонії відповідатимуть перед конституційним трибуналом.

Не зважаючи на капітуляцію уряду, йшли ще в Катальонії дрібні бої. Щойно пополудні військо опанувало зовсім положення.

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— На Морі Мармара недалеко Княжих Островів зударився корабель, що виїхав із Дарданель із невідомим кораблем. Невідомий корабель затонув. Було на ньому 40 людей.

— У всіх кантонах Франції крім Парижа та департаменту Секвани почалося голосування для вибору 1511 радних до деп. рад.

——o——

Присилайте передплату!

НА ДАВНІ ШЛЯХИ.

Чому припинився наплив селянської молоді до шкіл у містах. — Як зарадити цьому лихові? — Ще про вагу бурс.

(Статтє надіслана.)

Це незаперечний факт, що наплив селянської дітвори до шкіл у містах майже цілковито припинився. Припинився не тільки зі сіл, які дальше віддалені від шкільних осередків, але навіть від тих, що віддалені на кільканацять кільометрів. От нпр. село Порошна, віддалене від Львова за яких 16 кільометрів, давало тому десять літ чи не пятнацять хлопців до школи — нині щось двох чи трьох. І не шукати нам причини цього явища в тому, немов би наш селянин зневірився в ті благодати, які пливуть з покінчення школи (мовляв, не дістане посади), але причина лежить у тому, що навіть середньозаможному ґазді годі посилати дитину до міської школи, бо й так звязує тільки з бідою кінці до купи і вдоволений, якщо не влазить в довги. Ніякі переконування не помагають. Селянин сам добре розуміє, бо бував по світі в часі війни, що його дітям треба в першу чергу не так посади, як сучасної зброї-освіти, одначе розкладає безпомічно руками на всі арґументи й переконування.

Як оповідали мені достовірні люди, то і наш провід у селі теж без ініціятиви і безрадний у випадках, де беззасібну, але здібну дитину треба би конечно післати в школу до міста. Кінчиться часто на цьому, що навіть до управ шкіл „Рідної Школи" приходять посвідки від кооперативи, читальні „Просвіти", парохіяльного уряду, що дитина заслуговує на звільнення від шкільних оплат і ті установи підтримують її просьбу. — Яка наївність у тих посвідках! Хтось десь там є, що ту школу утримує, платить професорів і т. д. Ми привикли вже до того, що мусить бути якийсь тато, а ми тільки й знаємо, щоб звертатися з домаганнями до нього.

А чейже воно колись було трохи інакше, як менше було наших установ по селах і містечках та інтеліґентів у них ще менше. Був здібний хлопчина в селі — то священик, учитель і засібніший ґазда складали що-місяця яку пятчину і хлопець здобував знання. Чи не лекше булоб це нині зробити у нас? Таж бодай тисячка сіл має у себе по 3 або й більше товариств разом з кооперативою. Вони сміло моглиб одного хлопчину удержати в школі. І певно не тяжко їм прийшлоб це зробити. Адже дають фестини, амат. вистави, збирають вкладки і т. д. Не пропадалаб для нації талановита молодь, не булоб нарікань на низьку фреквенцію в школах! Булоб кому за якийсь час ставати до праці і проводу по селах. Бо прибуток тисячки чи двох тисяч інтеліґентів, людей зі знанням, для нації велика допомога.

Повітові осередки знову могли би взяти у свою опіку з кожного повіту бодай по одному студентові університету, щоб у нас не падало число людей з високою освітою. Бож при сучасних високих оплатах у високих школах не найздібніші можуть користати з науки. але ті, що можуть таку оплату зложити.

Цікавий спосіб допомоги у продовжуванні науки своїй молоді мали львівські німці. Чи мають його ще й нині, не знаю. Мали вони зорґанізовану осередню, до якої з цілої Галичини зверталась їхні земляки за інструкторами. Якщо навіть котрий ґімназист з нужди не міг продовжати студій, то кидав школу, йшов на рік-два як інструктор, а заробивши який-такий ґріш, вертався назад у школу і продовжував науку. Чи не моглоб щось подібне зорґанізувати наше „Товариство опіки над молодю"?

Саме до того Товариства повинноб належати справа наших бурс. Бурси мали в своїх основах за завдання дати приміщення незасібній молоді. Сталося навпаки, бодай у Львові. Бурси стали приміщенням для синів учителів, священиків, багатших селян. Не перечу, що тримають і кількох учнів безплатно. Та своєю оплатою в сумі 40 золотих у місяць відстрашують. Незасібні шукають приміщення по сутеринах за пять або десять золотих, решту-ж покривають харчами. А знаю факти, що в бурсах Ставропиґії і Народного Дому платять місячно по 9—15 зол. Чейже бурсам наші села не відмовилиб харчів у натурі даром, якщоб до них звернутися. Гроші треба би було тоді лиш на конечні потреби, як служба, світло, вода і податки. Навіть опал можнаб дешево набути. Тимчасом бурсами цікавиться кількох священиків, а не суспільність.

Ще одна болячка нашої шкільної молоді: багато її доїзджає до школи. Є це просто знущання над нею. Дванацять-чотирнацятьлітній хлопчина встає часто в год. 4 рано, мандрує два або і три кільометри на дворець, дрімає на годинах, про шкільну руханку й не говорити йому, бо він уже перерухався. На годину четверту або пяту сполудня він щойно дома. Про пополудневі шкільні заняття навіть мови нема. А з ким він стрічається за той час, з ким їде і потягом і т. д.? Навіть шкільні потяги не дають чейже бажаної опіки, де їде ріжна віком молодь. А треба знати, що та молодь доїздає до школи і тоді, коли сонце гріє і слота, тоді, як мороз, чи метелиця.

При дешевизні бурс уся молодь моглаб там приміститися. Тоді не булоб нарікань на професорів, школу і т. д. Для нас повинен бути повчальним факт, що сусіди творять чимраз більше бурс. От у Кривчичах чи не минулого року повстала бурса для молоді львівського повіту. Тим, що не погоджуються з бурсацьким вихованням, можу сказати, що все воно ліпше, ніж мешкання у львівських сутеринах.

Кидаю тих кілька гадок під розвагу. Сам не беруся до реалізації їх, бо не маю на це фінансової змоги. Але мають її десятки і сотки наших громадян, особливож емеритів, які моглиб заслужити собі на вдячність молоді і не вважалиб себе людьми нездатними до нічого тільки тому, що до них причеплено назву „емерит". А прикладом для них може бути також емерит пок. Олекса Стеблецький, що з шістьдесятим роком життя потрапив узятися до такого діла, як викуп Українського Городу у Львові, на що зібрав 7.000 долярів і викупив для молоді три морґи землі у столиці краю.

Кооперативні пекарні в Чехословаччині.

У Чехословаччині істнують дві катеґорії кооперативних пекарень: одна — сільсько-господарські кооперативні пекарні; друга — робітничі. Про перші ми скажемо зараз декілька слів.

Кооперативні пекарні сільських господарів значно влекшують та здешевлюють працю, яка звязана з випіканням хліба у себе дома. Незалежно від того, кооперативне випікання хліба дозволяє сільському господареві мати свіжий хліб не менше двічі на тиждень, тоді як при домашнім печенні хліба свіжий хліб буває один раз на тиждень та навіть ще рідше. Одначе, для свого успіху, згідно з практикою Чехословаччини, кооперативи по випеченні хліба потребують передовсім вистарчаючої скількости як членів, так і власних капіталів. Останні необхідні для того, щоби пекарня не була обтяжена з самого початку боргами, що коштують високі відсотки.

Переважно влаштовують малі кооперативні пекарні. Під такими, звичайно, розуміють такі підприємства, з яких кожне має одну ґратову піч, вистарчаючий покій для праці (без машини для мішання), маґазин для потрібної скількости борошна та палива й дві кімнати для майстра-пекаря. При влаштуванні малої пекарні усувається розвіз хліба членам на дім. Такий розвіз при вантажному самоході в півтора тонни обійдеться коло 45.000 кч. річно, тобто 10—

Чи Ви вже зложили книжки або даток на купно доброї книжки для наших братів на заході?

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 9. ЖОВТНЯ 1934.

РОМАН СМАЛЬ СТОЦЬКИЙ.

Расовий і соціяльний дуалізм українців.

Наш заслужений вчений проф. В. Щербаківський виголосив на II. Міжнародньому Зїзді Славістів у Варшаві цікавий реферат, зміст якого надрукований під заголовком „La parallelisme de la dualité raciale et sociale chez quelques peuples slaves" у книжці рефератів III (Культурно-суспільної) секції зїзду, виданої у Варшаві.

Хочемо коротко схопити головніші думки цього реферату.

Проф. Щербаківський є тієї думки, що на формацію українського народу склалися два чинники: 1. елемент індоевропейський, що виступає здебільшого в його мові, і 2. елемент динарський (або арменоїдський), що виявляє свій вплив головним чином в антропольоґічній структурі.

Цей наш расовий дуалізм наш дослідник вважає вже достаточно доведеним вислідами археольоґії й антропольоґії, а в своїм рефераті хоче він дослідити впливи цих двох чинників на життя українського народу, — передовсім на таке основне суспільне явище, яким є „родина".

У індоевропейців панував „патріярхат" в родині, в якій абсолютну владу і авторитет батька дідичив по його смерти первородний син, як це було у москалів і сербів. Проф. Щербаківський протиставить цьому праву „родинний лад" українського народу. В українців влада батька рівна владі матери. Ось це поменшення влади батька приписує проф. Щербаківський впливам преіндоевропейської раси, а саме динарської, і відшукує сліди цього впливу в українській родинній термінольоґії, в якій, на його думку, є дві групи, що від себе цілковито ріжняться.

Перша група безумовно індоевропейського походження: батько, мати, син, дочка, муж, жона, брат, сестра, зять, свекор, свекруха — все це решітки патріярхальної термінольоґії. Зате друга група, без жадного сумніву, не є індоевропейською, на думку референта: няня „grande-mère", неня „merè", нюня „enfant fem.", лада „feme", дідо „grand père", дядьо „oncle" дедьо і отець „pére", нюньо „enfant masc.", дадо „mari", неньо „père".

Цю термінольоґію другої групи професор Щербаківський виводить із ріжних вимерлих мов Малої Азії. Такими джерелами є: лікійське „lada" —жінка", каспійське „attas" — отець"; джерелом слова „неня" є слово „nena" мати" з теперішньої ґурійської мови на Кавказі; „дідо — дядьо" походять з гал. мови від назви бога „Дада" і імен королів Dudu, Dudda і Dudaš. Автор звертає ще увагу на те, що „дідо" сполучається із значінням духа родини, якого символізує сніп „дід" підчас куті. Цьому мужеському богові відповідає nana — богиня з Малої Азії, що має епітет Magna Mater, звідтіля „няня — grande mère". Отож коріння всієї цієї етимольоґії треба, на думку професора Щербаківського, виводити з Малої Азії та її старих народів, що як це дослідник Кінґ показав, мали патріярхат.

Я не забирав би слова до цього погляду, якщоб професор Щербаківський опирав свою теорію виключно на вислідах антропольоґії і археольоґії.

Але він старається підтримати свої погляди також арґументами фільольоґії, — і тут українська фільольоґія покликана в першій черзі перевірити його фільольоґічні арґументи.

Ставляємо питання: як задивляється при теперішньому стані науки україністика і славістика на походження тих слів, які проф. Щербаківський подав нам, як слова „без жадного сумніву не індоевропейські"?

Хоча етимольоґічний словник Бернекера ще незакінчений, то всеж таки Етимольоґічний словник Мікльошіча і Етимольоґічний словник Брікнера дають нам цілком певні підстави для вияснення етимольоґії тих слів. Ось вони: безумовно праслов'янського й індоевропейського походження є „дід-дідо"; слово це є загальнословянське і знають його всі словянські мови. Йому відповідає грецьке „tethe — бабка", „theios - дядько" і т. д. А до цього родинного терміну „дід, дідо" утворені всякі дитячі форми: дядя, дядьо, дедьо, дідьо. Значіння „духа, родинного бога, домовика" випливає цілком природньо із значіння „дід-предок"; маємо це значіння і в білорусів. Звідтіля взяті „Dziady" Міцкевіча. Ми, українці, маємо ще того самого коріння слово „дідько — нечиста сила".

Так само і щодо етимольоґії слова „отець". Во справа ясна. Це слово знов є у всіх словян і воно індоевропейського коріння, якого маємо у формі „atta — батько" в грецькому, в латині, готицькому...

Щодо форми „лада — femme" і „дадо —

16 сотиків на один кільограм випеченого хліба. Відтак, при малій кооперативі для випікання хліба лекше назбирати власний капітал для пекарні.

Загальна коштовність влаштування малої пекарні не сміє перевищувати 100.000 кч. Для виплатности такої пекарні необхідно, щоби вона випікала не менше ніж 1.200 квінталів хліба річно. В такій кооперативі, звичайно, член одержує за 100 кг. принесеного жита 84 кільогр. хліба та 31 кільогр. отрубів; при тому він платить 42 кч., з яких одна третина йде за змелення зерна а дві третини за випечення хліба. За 100 кг. борошна звичайно випікається хліба від 129 до 140 кг. (Земедельске Дружстевні Лісти, 1934, ч. 14). Загальні видатки випечення, що припадають на 1 кг. хліба, досягають 29 сотиків, тоді як у великих пекарнях, де хліб розвозиться членам, собівартість випечення та доправа хліба колихається між 39 й 45 сотиками.

Таким чином малі кооперативи для печення хліба мають значну перевагу перед великими, а тому не дивно, що розвиток кооперативного печення хліба поміж сільськими господарями в Чехословаччині йде шляхом засновування малих кооперативних пекарень. У сучасний мент таких пекарень є між землеробами біля 73, рахуючи в тому й кооперативи, що працюють у тісному звязку з кооперативними млинами.

Спеціяльний інтерес уявляють із себе робітничі кооперативні пекарні, але про них — слідуючим разом.

Проф. С. Бородаєвський.

Економічний огляд.

Українська хроніка.

УКРАЇНСЬКИЙ ДРУКАРСЬКИЙ, ВИДАВНИЧИЙ І КНИГАРСЬКИЙ ПРОМИСЛ.

Карло М. Гавбольд помістив у кількох числах варшавського журналу **„Спулдзєльчи Пшегльонд Наукови“** (починаючи з травня ц. р.) більшу студію п. н. „Кооперація у друкарстві, у видавничому і книгарському промислі“. В книжці за вересень ц. р. обговорює він СССР і Польщу, займаючись теж цим родом кооперації серед українців. Дуже багато місця присвячує автор харківській **„Книгоспілці“** (в автора чомусь усі українські назви транскрибовані в московській вимові; і так: Кнігоспілка, Кооператівное Життя і т. і.). Діяльність „Книгоспілки“, як видавничої кооперативної централі і як книжково-роздільчої організації, обговорена широко, при чому автор ілюструє текст численними статистичними таблицями. В статті підкреслена перевага кооперативної організаційної форми у видавничо-книгарському промислі у відріжненні від інших частин Союзу. Також підкреслене те, що книгарські пункти „Книгоспілки“ займаються й освітньою працею (кіно, радіо, музичні інструменти, бібліотеки) і співпрацюють з т. зв. „книгарськими полицями“ по селах, з комсомолом і з учительством та з кооперативами учнів. Добре булоб, колиб наша кооперативна преса зреферувала докладніше цікаві дані про „Книгоспілку“.

Польщі присвятив автор у своїй студії 12 сторінок. Та тут друкарсько-видавнича кооперація українців на наших зах. землях не обговорена докладніше і взагалі мало помітна, бо розгублена в заг.-польському матеріялі. У статистичних зіставленнях є згадка також про цей тип українських кооператив, як членів нашого Рев. Союзу, тут і там у тексті находимо ще кілька слів, що торкаються їх — і це вже все. Про **„Діло“** напр., яке є будь-що-будь поважним друкарсько-видавничим кооперативним підприємством, не сказано ані слова.

Польська хроніка.

ЗА ЗМЕНШЕННЯ ПОДАЧІ ЗБІЖА.

В польській пресі присвячено тепер чимало уваги тому, що на ринку появилась величезна кількість збіжа. Експортові можливости тепер дуже невеликі, розмірно невелика тут поємність краєвого ринку. Державний інтервенційний апарат закупив досі великі маси збіжа та заповнив ним свої магазини. „Ц. Газета Гандльова“ нарікає, що оба роди кредиту, які моглиб тут чимало зарадити, а саме т. зв. реєстровий (для великої власности) і т. зв. зачетовий (для дрібних хліборобів) не є якслід розпроваджуваний. Згадана газета домагається теж зовсім слушно, щоби зменшено до мінімальних меж екзекуційний натиск на хліборобів, бо цей натиск є часто причиною того, що хлібороб збуває збіжа в найгіршому часі, бо зараз після жнив, не дожидаючи пізнішої звишкової конюнктури.

КОНВЕРЗІЙНА АКЦІЯ І НОВИЙ ПЛЯН ВІДДОВЖЕННЯ.

Конверзійна акція йде тепер дуже пиняво. Довжники-хлібороби чекають на нові засади віддовження, що їх опрацьовує уряд. Вони бояться, що можуть стратити корисніші умовини віддовження, колиб тепер користали з услуг Акцепт. Банку. Та компетентні чинники вияснюють, що ці побоювання безосновні. Нові декрети братимуть під увагу усі старі конверзійні договори. Їх кількість досі є 66 тисяч, а обіймають 110 міл. короткоречинцевих хлібор. зобовязань.

ГОСПОДАРСТВО І ПОЛІТИКА. — ПАНУВАННЯ КЛІК У ЖИДІВ.

Львівська „Хвіля“ видрукувала „з прикрістю“ статтю, яка вказує на поважні тертя серед сх.-галицького жидівського громадянства. Вказуючи на катастрофальне господарське його положення, вона жалується, що до господарських справ мішаються політики, що нездоровий голос у них мають не заінтересовані кола, а амбіція одиниць і клік. Саме ці кліки хотіли засувати Централю Жид. Госп. Обєднань і скликати на 7. ц. м. госп. зїзд. Та це їм не вдалось.

ГОСПОДАРСЬКІ НОВИНИ З ОСТАННЬОГО ТИЖНЯ.

Появилась вістка, що уряд **відмовився від думки реорганізації суспільних обезпечень.** Вістки цієї офіціяльно ще не потверджено. — Міністерство почти і тел. ввело в Польщі від 1. ц. м. новий тип переказу т. зв. **переказ розрахунковий.** Особи, які висилають гроші за газети в сумі не більшій як 15 зол., можуть покористуватись ними. Вони платять **тільки 1 сотик за бляикет і нічого більше. — Акцію податкового виміру,** яка кінчається звичайно 1. жовтня, продовжено цього року ще на місяць. — **Вклади в кредит. кооперативах** були 1. серпня ц. р. 248.9 міл. зол. З того в польських — 143.5, в німецьких — 60.6, в жидівських — 37.9, **в українських — 6.9. Найменше щадять українці!**

Світова хроніка.

НОВА СЕЛЯНСЬКА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ. ЧИСЕЛЬНЕ ЗБІЛЬШУВАННЯ СЕЛЯНСТВА.

В недавній великій промові через берлінське радіо німецький міністр прохарчування і сільського господарства Дарре подав синтезу дотеперішніх заходів гітлеризму для змінцнення селянського стану, потрібного Німеччині з уваги на програму самовистарчальности. З цієї довгої промови подамо тут кілька важніших місць у скороченні.

Німецьке селянство — твердив Дарре — було зовсім зруйноване. Треба було подумати про його відбудову. В основу відбудови поклали ми дві засади: **певність і порядок.** Певність землі дали ми селянам, упорядкувавши законом дідичність землі, певність плодів землі і порядок дали ми, нормуючи відповідним т. зв. „законом прохарчування“ збут сіль.-госп. продуктів. Обговоривши відтак докладніше, в який спосіб повернено сіль.-господарству розмірну рентовність і які це наслідки принесло для промислу, міністр підкреслив реалізацію другого великого національного завдання: поселення чи пак **творення нових селян.** Понад 130 тисяч гектарів землі віддано на поселення селян. Сільське господарство втягнуло досі около 200 тисяч безробітних.

Як бачимо, поворот до землі, до грунту міського населення — це гасло, яке Німеччина таки зовсім поважно реалізує.

ВИСЛІДИ ГОСПОД. КОНФЕРЕНЦІЇ МАЛОЇ АНТАНТИ.

Третя конференція госп. ради Малої Антанти покінчилася з початком цього місяця. Радила вона цим разом у Білгороді під проводом югосл. мін. Єфтича. Видано офіціяльний комунікат, у якому вичислюють 17 ріжних конвенцій і договорів, що їх заключили будьто всі три державиучасники між собою, будьто дві з них. Вибрано також постійну комісію, яка має дбати за тісну госп. співпрацю ЧСР, Югославії і Румунії. Чергова конференція відбудеться в січні 1935 р. у Празі.

ЗА ЗАГАЛЬНУ ДЕВАЛЮАЦІЮ. — ЦІКАВІ МІРКУВАННЯ Д-РА ЕНҐЛІША І ПРОФ. РЕНО.

Як відомо, 90 прц. валют світа має сьогодні меншу вартість у золоті, ніж мали раніше, себто є здевалюовані. Тримається тільки золота фортеця, т. зв. „Золотий бльок“. „Манчестер Ґардіян Комершель“ помістив тепер інтервю, яке мав д-р Шахер з презид. чеського держ. банку, відомим реформатором чеської валюти, д-ром Енґлішом. Він сказав між іншим таке:

„Ми дуже тішилися би, колиб усі „золоті держави“ здевалювали свій гріш, бо цим вони відновилиб нормальний рівень цін. Вони відчинилиб теж двері знову для вільної торговлі нам і всім іншим державам. Ці двері тепер зачинені саме державами золотої валюти, бо вони мають неприродний рівень цін“.

Б. мін. скарбу у Франції проф. Рено теж не відпочиває у пропаґанді за девалюацією франка. Його арґументи зібрала тепер „Л' Інформаціон“ у 36 пунктах. Починаються вони зі ствердження факту, що 49 держав перевело девалюацію і досі того не жалують, а кінчаються висуванням усіх жахливих наслідків дефляції.

ЕКОНОМІЧНІ АКТУАЛІЇ.

На бенкеті, що його влаштував мер Льондону для купців і промисловців, заявив канцлер скарбу Чемберлен, що уряд не думає стабілізувати фунта на окресленому рівні. — Большевики стараються в Анґлії про позичку, яку хочуть дістати звебільша в товарах, а сплачувати її думають новодобутим золотом на Уралі. — Наслідником ген. Джонсона став Клей Віліямс. Та він не має вже диктаторської влади, як його попередник. „Найра“, якої він предсідником, складатиметься тепер з 5 членів, отже є збірним органом. — Франц. аґенція Аваса опублікувала оцінку теперішнього госп. положення СССР. Він у великих фінансових труднощах. У звязку з цим має щезнути „Торгсін“, ріжниця паритету між золотим і паперовим карбованцем буде знесена, дальша розбудова буде дуже сильно контрольована. Взагалі в госп. політиці Совітів мають зайти великі зміни.

В. Я—вич.

---

mari“, то й вони мають свою етимольоґію, яка вдовольняє; вяжеться вона із словом „лад — порядок“. Лад — порядок означає гармонію, а гармонія — красу. Повчальне є польське „ładny“ із своїм значінням. Із цього значіння розвинувся потім епітет: „ладо“, що вживається у веснянках — епітет закоханих. І це слово не спеціяльно українське. А маємо його в російській, болгарській, сербській, чеській і польській мові. Маємо всі підстави вважати його праслов'янським і індоевропейським, хоча й Брикнер не бачить цілком певних відповідників в інших індоевропейських мовах.

Вкінці щодо групи „няня, неня, неньо, нюня, нюньо“. Вже самі формації цих слів ясно показують, що маємо тут до діла із словом дитячої мови й її словотвором, який має багацько спільного із дитячими словотворами всіх мов взагалі. Няня і дядя, як і кака, тата, папа (їсти), цяця, мама, баба — це все одна родина — дитяча мова. Ці слова, як пише Брікнер, є загальнодитячі, які ми маємо і в угорській і в турецькій і інших мовах.

Наведені приклади примушують мене ствердити, що етимольоґії проф. Щербаківського викликують поважні застереження, поминаючи вже ту методичну помилку, що він порівнює форми сучасної української мови з формами вимерлих мов престарих епох.

Крім того слід звернути увагу на те, що „термінольоґія матріярхату“ проф. Щербаківського не є чимось специфічно-українським, а як ми це вже згадали, слова цієї термінольоґії є поширені по цілій Словянщині, в першій черзі у росіян і сербів.

Варшава, 3. X. 1934 р.

—о—

НОВИНКИ

— Видавництво шкільних книжок перенесли зі Львова до Варшави. У Львові лишається лише філія продажі книжок того видавництва. Уладження та обстановку видавництва шкільних книжок висилають до Варшави. Весь персонал видавництва, за виїмкою 4-х осіб, які з новою дирекцією переносяться до Варшави, одержав виповідження.

— Дорогові роботи у Львові. Після перебудови вулиць Городецької та горішньої Янівської технічний виділ львівського магістрату виготовив на другий рік пляни перебудови поверхні вулиць долішньої Янівської та Зеленої, дальше Казимирівської, площі Голуховських і Крачівської та Полтвяної, все те коштом 660 тисяч зол. Крім того проєктується перебудова вулиць Зиблікевича, Кадетської, Вулецької, Фридрихів і ін., оскільки знайдуться на це гроші.

— За кулісами великих податників. В окружному суді у Львові ведеться розправа проти Станислава Рудрофа і Вільгельма Шмідта, управителів маєткової спілки Броди. Впродовш останніх 5 літ вони предкладали фальшиві зізнання про свій дохід і через те державний скарб потерпів великі податкові втрати. Міністерська люстраційна комісія, переглянувши книги лісової спілки „Броди", викрила великі рахункові ошуканства, що доходили до міліонів. Наслідком того наложено на Рудрофа і Шмідта грошеву кару у висоті 12 міліонів 256.000 зол., а коли вони тої суми не могли заплатити, Рудрофа арештовано. Шмідт лежить хорий. Слідство викрило, що спілка укладала фальшиві білянси, фальшувала ріжні документи на видатки, яких не було або не вписувано впливів з продажі дерева. Розправа кидає ярке світло на податкові практики, якими власники великих маєтків викручуються від податків, а рівночасно міліони дрібних податників вгинаються під тягарем плачених податків.

— Львівська хроніка. На військовій стрільниці при вул. Клепарівській повісився 40-літній столяр Михайло Августин, переодівшись напеpед по жіночому. Причиною були матеріяльні клопоти. — На Личаківській рогачці прийшло до бійки між 26-літнім шлюсарем Тимчишином і його товаришами. Поліцай хотів забрати Тимчишина на комісаріят. Тимчишин пустився втікати, поліцай пострілив його в груди. Забрали Тимчишина до шпиталю. — На вул. Стрийській на Павла Дідуха, що вертався до дому, напали невідомі люди. Один із них пробив Дідуха ножем у живіт. Раненого забрали до шпиталю. — Степан Маліновський (Кульпарківська 96) вертався на підпитку та на Гроховській вулиці зачепив об дротяний пліт. При цьому упав камінний стовп та потовк Маліновському обі ноги. Рятункова стація відвезла Маліновського до шпиталю.

— Краєва хроніка. Олекса Бойчук, що пас худобу в Плоскій біля Яблінки (пов. Надвірна), поступив до моторової шопи загрітися. Бойчукa схопив трансмісійний ремінь, поломив йому руки, ноги та роздавив голову. Бойчук згинув.— Станиславівський суд засудив за підроблювання 10- і 20-сотиківок Ізр. Ляста на 3 роки вязниці, Наталію Ляст на 2 роки, Жанету Шарфер на 3 місяці. — Суд присяглих у Чорткові розглядав справу нападу на торговця худоби Сам. Гертнера з Тлустого. Гертнер твердив, що Ад. Бичковський та Ст. Хайко з Анилівки побили його та забрали 43 зол. Суд увільнив обох.

— Похорони гр. Якова Потоцького. У Раю біля Бережан відбувся похорон гр. Якова Потоцького, якого тіло привезли автом із Гелєнова біля Варшави. Похоронний обряд відбувся в Бережанах і Раю. У похороні взяло участь духовенство всіх трьох віроісповідань, загалом 50 священиків. Жалібне богослуження було насамперед в українській церкві в Ринку, якої покійний був колятором. Відси відпровадили тіло до костела. На другий день несли труну побережники аж до Раю. В Раю виголосив промову в українській мові о. Евзевій Бачинський та тернопільський воєвода Марушевський в імені уряду. Труну зложили в спеціяльно збудованому мавзолеї біля мисливської палатки.

— Міліонові шкоди наслідком пожежі в Бориславі. Як ми вже повідомляли, в Бориславі згоріли 4 центральні магазини концерну „Малопольска". Жертвою вогню впало багато матеріялу, технічного приладдя, кількадесять моторів, копальняні линви, багато смарів. Які величезні втрати видно з того, що інвентар займає кількадесять позицій та що магазин був обезпечений на 1,300.000 зол. Підчас пожежі вибухали разурaз „бальони" із киснем тиснення 100 атмосфер. Вибухи їх було чути в промірі кількох км. Загалом шкоду оцінюють більше як на міліон зол.

— Летунська катастрофа. Біля Кельц літак наслідком мряки зачепив за дерево. Пільот-поручник згинув, обсерватор-капраль ранений. Його забрали до шпиталю. Сила упадку літака була така велика, що пообтинав галуззя. На верхові́тті сосон остали рештки крил, а кадоб упав між дерева.

—o—

СПОРТ.

УКРАЇНА У ТЕРНОПОЛІ.

В суботу 6. ц. м. розіграла львівська Україна товариські змагання з „Кресами" і зремісувала 1:1 (0:0); ворота добув Магоцький. В Україні подобалася оборона Скрегота-Воробець і Підлісецький у помочі. Напад грав доволі слабо.

В неділю 7. ц. м. перемогла Україна, Поділля 5:4 (3:2). Ворота для України добули Магоцький 3, Міклош і Скрегота. Поділля грало дуже амбітно і на такий почесний вислід вповні заслужило. Україна грала загалом пересічно, ще найкраще грала Поміч, Міклош у нападі і Воробець в обороні. Дебют Гуцула на воротах випав цілком добре.

СЯН (ПЕРЕМИШЛЬ) — Т. Ш. Л. (ЛЬВІВ) 0:0.

Розіграні на грищі Т. Ш. Л. на Левандівці змагання за вхід до Окружної Ліги між перемиською дружиною Сяну і левандівською дружиною Т. Ш. Л. закінчилися нерішено. Українська одинацятка грала незвичайно амбітно й жертвенно і мала велику перевагу в полі, якої, на жаль, не вмів використати напад перед воротами противника. Не можна сказати, щоб напад Сяну грав слабо, навпаки: видно було у його грачів і завзяття і жажду виграти, та щож, коли бракувало йому пробоєвости. Якби напад української дружини не пробінував перед чужими воротами, а пер усіми силами чи то як цілість, чи поодинокими грачами на ворота, то вислід тих зрештою тяжких змагань міг певно вирішити у свою користь. Як мається перед собою такого твердого й амбітного противника, яким була дружина Т. Ш. Л., що диспонує, щоправда, дуже сильною, але не надто певною обороною, то слід було нападові Сяну пристосувати відповідну тактику, а саме форсувати більше сольовими випадами і пробоями. А до таких пробоїв має Сян вже добре заавансованих грачів, які вміють знаменито минати чи кивати противника. На жаль, таких пробоїв ми вчора зовсім не бачили, бо напад обмежувався весь час до чисто комбінаційної гри і хоч працював як машина та стріляв доволі багато (переважно в руки воротаревi), то проте не дав ради противникові. Не вигравши цих змагань, стає Сян ще до третьої розгривки зі стрийською Погонею і щойно після евентуальної виграної з нею доходить до фіналу. Видів ок. 800, в тому дуже багато українців. Склад Сяну: Ловецький, Побідинський, Онисик, Партика, Макар, Гімлевич, Турко, Федорович, Дигдалевич II., Дигдалевич I., Біницький.

МИСТЕЦТВА ЛІГИ.

ЛЬВІВ. Погонь — Варта 3:1 (2:1).
ВАРШАВА. Легія — Л. К. С. 6:1 (2:1).
КРАКІВ. Подгуже — Польонія 5:0 (4:0).
КРАКІВ. Гарбарня — Висла 3:1 (1:1).

МИСТЕЦТВА ОКР. ЛІГИ.

ЛЬВІВ. Другий Сокіл — Гасмонея 1:0 (1:0).
ЯРОСЛАВ. Огнисько — Ресовія 6:2 (4:1).

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

Осип Годунько: ЛИШ БОРИСЯ — НЕ МИРИСЯ. Львів, 1934. Накладом видавничої кооперативи „Мета". Стор. 16, ф. 8°.

ЖУРНАЛИ.

НИВА, часопис присвячений церковним і суспільним справам. Львів, вересень 1934. Ч. 9. Р. XXIX. Зміст: В роковини терпіння і слави; о. Августин, студит: Уніфікація чи унія; о. прот. Й. Табінський: Сучасний церковний розкол та його причини; о. Л. Гливка: Проблема релігійного мистецтва під сучасну хвилю; о. П. Живуський: Відповідь на одну статтю; Присутній: Із днів обнови душі; Нові книжки; Всячина.

НОВА СКИБА, вістник філії „Сільського Господаря" в Луцьку. Ч. 9, Р. II.

КАМЕНЯРІ, Львів 1934, ч. 10.

Закордонне радіо.

Понеділок, 8. жовтня 1934.

Братислава (298,8) 15'55 Концерт італ. опер. 19'30 Словацькі пісні, **Мор. Острава** (259,1) 17'40 Шуманові пісні, **Прага** (470,2) 12'35 Сальон. орх., 17'45 Фортепян, **Париж** (1649) 13'00 Концерт, 21'00 Камер. муз., 22'00 „Ен кас де консіян" пеcа Буржета, **Барсельона** (293,5) 19'00, 22'00 Музика, **Мадрид** (274) 16'30 Мельодії, **Білгород** (439,8) 20'00 Вечір опер, **Берлін** (356,7) 21'00 Нім. музика, 22'30 Пісні й камер. музика, **Гайльсберг** (291) 18'55 Камер. музика, **Ляйпціг** (382,2) 18'20 Оп. музика, **Будапешт** (550,5) 12'05, 22'00 Циг. музика, 20'20 Симф. концерт, **Мілано** (368,6) 11'30 Тріо, 21'45 Камер музика, **Рим** (420,8) Вок.-інстр. концерт.

Вівторок, 9. жовтня 1934.

Льондон (342,1) 22'00 „Осінні маневри" оп. Кальмана, **Братислава** (268,8) 17'15 Смичк. квінтет, 20'40 „Злочин і кара" авд. Зощенка; **Прага** (470,2) 19'30 „Лес Огарі" діточа оп. Кріцки, **Париж** (1648) 13'00 Симф. концерт. **Білгород** (437,3) 19'30 Оп. арії, 20'05 Пісоньки в супр. орх., **Любляна** (569,3) 18'00 Гумор, 20'20 **Ковно** (1935) 17'20 Лит. музика, 18'20 Орх., вок. квінтет, **Берлін** (356,7) 9'45 Для дітей, 20'10 Легка муз., 21'30 Нова муз., **Кенігсвустергавзен** (1571) 19'30 Пісні балтійських композиторів, **Мінхен** (405,4) 17'30 Форт. твори Ліста, **Беромінстер** (539,6) 20'00 „Фіґарове весілля" оп. Моцарта, **Будапешт** (550,5) 13'30 Військ. муз., 20'00 Вок. концерт 22'40 Ґріґові твори, **Мілано** (368,6) 16'45 Для дітей, 17'10, 19'00 Легка муз., **Рим** (420,8) 17'10 Популярна музика, 20'45 Камер. концерт.

Львівське радіо.

Понеділок, 8. жовтня 1934.

6'45 Раніщня авд., 7'50, 22'00 Реклям. концерт, 11'00 Інавгурація шк. року у львів. політехніці, 11'57 Сигн. часу, 12'03 Метеорольоґ. рільн. вістки, 12'05 Огляд преси, 12'10 Танк. муз., 13'00 Полудн. денник, 13'05 Симф. танці (гр. пл.), 15'30 Експорт, 15'35 Біржа, 15'45 Муз. репортаж: „Шадинін", 16'45 Лекція нім. мови, 17'00 Скринка, фортепян, 17'32 Збіж. біржа, 17'35 Пісоньки, фортепян, 17'50 Балачка Бр. Вінавера, 18'00 Бал: „Янів б. Львова", 18'15 Легка музика, 18'45 Для старших дітей: „Як я проводив вакації" (з гр. пл.), 19'30 Відважні кермaничі (відч.) 19'50, 19'56 Спорт. вістки, 20'00 Легка муз., пісоньки, 20'45 Веч. денник, 20'55 Як працюємо, 21'00 Форт., 21'45 „Господарська й культурна діяльність" (відч.) 22'15 Концерт манд. орх., 23'00 Комунік. 23'05 Танкова музика.

Вівторок, 9. жовтня 1934.

6'45 Раніщня авд., 7'50, 22'00 Рекл. концерт, 11'57 Сигн. часу, 12'03 Метеорольоґ. вістки, 12'05 Огляд преси, 12'10, 13'05 Концерт, 12'45 „Сірий горобець" (для мол. дітей), 13'00 Полуд. денник, 15'30 Експорт, 15'35 Біржа, 15'45 Легка музика, пісоньки, 16'45 Скринька ПКО, 17'00 Форт., 17'25 Сусп. балачка: „Судове віднання", 17'35 „По одній пісоньці" (гр. пл.) 17'50 Поч. техн. скринька, 18'00 Льв. туристичний бюлетен, збіж. біржа, 18'05 Літер. фейлетон, 18'15, 19'00 Концерт симф. орх., спів, 18'45 Літер. нарис: „Осінь у поезії", 19'20 Актуальна балачка 19'30 Лавів хор (гр. пл.), 19'50, 19'56 Спортові вістки, 20'00 Муз. скринька, 20'15 Літер. вечір Львова присвячений поетичній творчости Майковського, 20'45 Веч. денник, 20'55 Як працюємо, 21'00 „Весілля" (обряд. авд. укладу Льва Шіллера, муз. спів), 22'15, 23'05 Танк. музика, 22'45 Нові пародії Вільг. Корабйовського.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10